

LUPTA

le combat

Director : Mihai Korne

Redactor : Antonia Constantinescu

COSTUL ABONAMENTULUI PE UN AN		
In franci francezi		In alte valute tariful este majorat pentru acoperirea cheltuielilor bancare :
FRANTA	FRF 250	DM 100 - Fr. Eiv. 90 - L St. 35
EUROPA	FRF 300	
Cu avionul :		
AFRICA		
AMERICA DE NORD	FRF 350	USA 60 sau echivalent
ISRAEL		
AMERICA DE SUD		
ASIA	FRF 400	USA 70 sau echivalent
AUSTRALIA		
125, Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud - France		
Téléphone : (33-1) 41 12 03 73 - Tétex 270125F		
Commission Paritaire N° 65481 - C.C.P. : 11 341 71 A Paris		
Téléfax : (33-1) 46.02.14.37		

Numărul 228

7 iulie 1994

ARITMETICĂ ELECTORALĂ

Conform unui sondaj IRSOP, comandat de guvern, desmîntit de directorul institutului dar confirmat de V. Hrebenciuc, secretar al guvernului, și publicat în 18/6, numai 27% din cei întrebați sunt mulțumiți de președintele Iliescu, 68% consideră că o altă persoană ar trebui să poată ajunge în această funcție iar 5% nu s-au pronunțat. Iliescu este, de asemenea, criticat de 81% că nu combate corupția.

Rezultatele sunt și mai proaste pentru guvern, 79% aprecieri negative față de 21% pozitive. Cifrele sunt normale socotind mizeria care s-a generalizat și începe să lovească chiar și în țărani care încep să-și vîndă cu greu producția din cauza pauperizării populației și a celor peste 1,25 de milioane de șomeri.

Nici inflația n-a fost decît parțial frînată și un nou val de scumpiri este așteptat în august

sau la toamnă iar către sfîrșitul anului, dolarul, menținut artificial sub 1700 lei de cîteva luni, riscă să depășească 2000 lei, ba chiar să tindă către 2.500 lei.

Ceea ce este surprinzător în acest context nu sunt nemulțumirile față de Iliescu și Văcăroiu, cît procentajele atribuite de cele două sondaje diferitelor partide, mai cu seama diferențele în cazul PD, PRM, PSM, PDAR și PUNR între sondajul comandat de guvern și cel comandat de fundația Soros. Ca și cînd fiecare ar fi fost făcut în folosul sau pe placul celui care l-a comandat. (v. mai jos)

Sondajul lansat de fundația Soros, făcut tot de IRSOP și publicat în 25 iunie, dădea 26% mulțumiți și 76% nemulțumiți de guvern.

Din cifrele celor două sondaje reiese că Opoziția este mai bine plasată în alegeri prezidențiale, unde Iliescu însumează

în ambele cazuri mai multe nemulțumiri decît păreri pozitive, iar Emil Constantinescu beneficiază de o majoritate de păreri pozitive.

În schimb, în alegeri parlamentare, partidele Opoziției, chiar socotind partidul lui Roman (PD), ajung la 41% sau la 48% din opțiunile exprimate. Desigur, nedeciziile pot schimba rezultatul, dar nu există nici un motiv pentru a-i anexa Opoziției mai degrabă decît partidelor guvernamentale.

Aritmetica electorală are și alte aspecte. Ne putem întreba cît sunt de fiabile cifrele IRSOP cînd ne amintim că, în ajunul alegerilor din septembrie 1992, ele erau cu mult mai favorabile Opoziției decît au fost la numărarea voturilor. Firește, fraudă electorală a modificat cifrele finale, dar credem ca guvernul dă actualmente, cu bună știință, cifre defavorabile ca să amenințe pe parlamentarii din majoritate, care ar avea tendința să-l părăsească, că și-ar pierde locurile.

Independent de manevrele guvernului, Opoziția ar trebui să-și pună întrebarea de ce nu întrunește majoritatea în sondaje, cînd trei sferturi de alegători sunt nemulțumiți de președinte și patru cincimi de guvern?

Răspunsul ni se pare evident. Sforile trase în cadrul Opoziției descurajează pe mulți din cei nemulțumiți de guvern să voteze în favoarea ei.

Din nefericire, anumiți fruntași ai Opoziției, nu rezistă la tentația de a-și privilegia situația sau grupul, cu tot riscul de a pierde odată în plus alegerile.

Fără îndoială, sistemul electoral proporțional a fost conceput și impus de actuala putere în 1990, cu ajutorul unor figuri care se pretindeau opozați, tocmai pentru a face cvasi-imposibilă o altă majoritate coerentă. După peste patru ani de experiență, nu este cu puțință ca Opoziția să nu fi înțeles că România nu va putea ieși din impasul actual, dacă nu înlocuiește votul proporțional cu cel majoritar, adoptat de toate democrațiile occidentale.

Dacă legea nu va fi schimbată înainte de viitoarele alegeri, care pot avea loc oricînd, chiar și obținerea unui vot de cenzură sau de suspendare a președintelui nu vor avea rezultate efective, deoarece Opoziția ar putea cu greu forma o majoritate coerentă.

Conjunctura politică este favorabilă unei schimbări de majoritate, dar aceasta nu se poate realiza fără curajul și tenacitate de a realiza modificări fundamentale.

Mihai KORNE

partide	18/6	25/6
PDSR	21%	22%
PNTCD	17%	14%
PD (FSN)	6%	9%
PNL (CD)	?	8%
PAC	8%	7%
PRM	4%	7%
PSM	4%	7%
PER	6%	6%
DMR	5%	6%
PDAR	8%	4%
PL (93)	5%	4%
PSDR	?	2%
PUNR	6%	2%
altele	?	2%
Total	100%	100%

la opțiunile exprimate mai sus se adaugă:

nedeciziși ? 17%

Sondajul Fundației SOROS, publicat în 25/6

persoane	părere proastă	părere bună
Adrian Năstase	34%	61%
Emil Constantinescu	43%	52%
Ion Iliescu	48%	50%
Oliviu Gherman	48%	41%
N. Manolescu	52%	33%
Corneliu Coposu	57%	37%
Dinu Patriciu	53%	33%
Petre Roman	59%	38%
Nicolae Văcăroiu	62%	36%
Sergiu Cunescu	54%	28%
C.V. Tudor	60%	33%
Gheorghe Funar	69%	25%
Marko Bella	64%	19%
Ilie Verdeț	72%	20%

Diferența între cele două procentaje este constituită de persoane care nu s-au pronunțat

PĂMÎNTUL

Interviu cu dr. BARBU STANCESCU,
secretar general adjunct al PROPACT-ului

Proprietari de pământ, acționari, crescători de vite, apicultori din România au un Sindicat Național al Țărănimii Române, PROPACT, din 9 mai 1993, înființat de profesorul Dan Drăghici în Câteasca, unde primarul FDSN al comunei își asmuțise bătăușii împotriva unei bătrâne care și-a înșămîntat pământul, atribuit altcuiva de tartorul local. Peste cîteva luni, avea loc în Piața Aviatorilor primul miting al țăranilor, cu participanți din peste 20 de județe, printre care Maramureș, Botoșani, Prahova, Timiș, Olt, Dîmbovița, Sibiu, Vrancea, Alba, Dolj, Teleorman, Buzău, și chiar Rîmnicu-Sărat, județ care nu există încă decît într-un proiect de lege. Pe pancarte se putea citi: *Parlamentiari, amendați Legea 18. PROPACT s-a născut din prea multă durere. Nu ne-am răscolit din 1907!*

A trecut un an. A avut loc un Congres cu delegați din toată țara, la Universitate, cu ajutorul logistic al președintelui CDR, prof. Emil Constantinescu. PROPACT a trimis un memorandum președinției, guvernului, parlamentului. Nu s-a primit răspuns. Problemele au rămas aceleași, dacă nu s-au agravat. Legea nedemocratică a Fondului funciar, care se pretează tuturor escrocheriilor nomenclaturii satelor, permite concentrări de proprietăți funciare în mîna noilor îmbogățiți, prin cumpărarea pământului de la IAS-urile falimentare, împotriva interesului acționarilor actuali. Corupția înflorește, ca și zecile de mii de procese. Lipsesc uneltele agricole ca și creditele cu dobîndă redusă. Mai mult, în absența legilor cerute de țărani, cea a cadastrului, a bursei prețurilor, a fost votată legea impozitului agricol...

A.C. - Ce este PROPACT?

B.S. - O federație sindicală a țăranilor, înființată de jos în sus, spre deosebire de alte surate sindicale, care au pornit de sus. Mergînd în jos, pe piramida organizării, avem la comună o asociație, care se constituie cînd exista minimum 20 de membri, asociațiile se grupează în cadrul județului și dau naștere unui sindicat județean, acestea la rîndul lor se grupează în federația națională a proprietarilor și acționarilor PROPACT. La ora actuală există în toate județele țării un asemenea sindicat, care are un birou executiv, acolo unde s-a putut și un consultant juridic. Cotizațiile noastre sunt modice, 100 de lei pe lună, mai puțin decît costa un ou. Aceste cotizații modeste se grupează la sindicatul județean, care reține 60% din acești bani și 40% îi trimite Consiliului național și care îi folosește pentru tipăriți, deplasări în județe etc.

A.C. - Ce și propune Federația dvstră?

B.S. - PROPACT-ul are două mari deziderate. Primul este ca toți proprietarii să reintre în posesia pământului pe care l-au avut, la nivelul proprietății din 1946, după exproprierea din 1945, pe amplasamentele pe care le-au avut. Deci "restitutio in integrum". Sigur că pot fi excepții - de pildă, pe un teren s-a construit ceva -, dar peste 90% din pământ a rămas pe loc și proprietarii, dacă mai trăiesc, iar dacă nu, moștenitorii lor să intre în posesia pământului. Asta ar fi regula generală și prima noastră dorință. A doua ar fi ca, odată intrați în posesia pământului, să-i ajutăm pe țăranii proprietari cu utilaje agricole, care s-ar putea obține la prețuri mai mici, sau chiar prin donații, și, de asemenea, prin mijlocirea unor schimburi de experiență, tinerii care doresc să învețe agrotehnia să meargă în Germania, Franta sau Elveția, cam ce face "Villages roumains". Am început deja să alcătuim fișe, urmînd să-i punem în contact cu ofertanții, dar aceștia din urmă n-au prea apărut...

PROPACT-ul are și un plan legislativ de sprijin al țăranilor fiindcă Legea Fondului Funciar este total inoperantă dacă nu e sprijinită de alte legi conexe, cum ar fi legea arendeii, legea creditului agricol și legea cadastrului. Acestea trei sunt obligatorii. Ar mai fi legea

calamităților și altele.

Am vrea noi să înființăm și o Bancă. Dl. Oprîșescu, președintele sindicatului județean și municipal București, fost director la Banca Națională, cu mulți ani de pușcărie, a dus tratative chiar cu foști subalterni, ajunși directori, care l-au primit cu mult respect, și i-au explicat că trebuie să avem un capital de 8 miliarde ca să putem face o cerere, Banca Națională examinează dosarul și dacă elementele necesare - local, personal calificat etc - există, dă o autorizație și abia atunci poți să te apuci de treabă.

A.C. - Ce v-a determinat să vă ocupați de acest sindicat?

B.S. - Familia mea este din Leotești, la cinci km de Balș, fostul județ Romanați. După exproprierea din 1945, aveam 50 de hectare. Tata făcuse studii de agrotehnie la Viena. Țăranii erau învoiți cu noi. În noaptea de 2 spre 3 martie 1949, St. Bartolomeu al comuniștilor, au fost deportate cîteva zeci de familii din județul Romanați. La noi s-au prezentat cu un camion, i-au luat pe maică-mea, pe taică-meu, pe bunica, care avea peste 80 de ani, pe doi frați ai mei, eu eram la București, student.

Am revenit în sat abia cu Legea 18. Am fost primit foarte bine. Conacul care avea 3 hectare de curte, vie, pruni, eleștee, grădină de zarzavat, garduri de liliac, casă de administrator plus

PROPACT

Sediul central

Str. Ana Ipătescu, nr. 5, Pitești

tel. fax : 0976/22035

Sediul sindicatului municipal București

Str. Gen. Praporgescu,

nr. 18, Sector 1, București -

tel. 6130633

Banca Agricolă Pitești, S.A.

Bdul Republicii

cont în lei - 45 96 86 26

cont în valută - 47 96 86 - 26. 00. 01

ateliere, depozite de cereale, grajduri ș.a. a fost o bună bucată de timp sediul CAP-ului. După ce s-a desființat CAP-ul, oamenii au început să ia ușile, pînă și cărmizile. Totul a fost ras. Acum e un fel de Agromet, cu niște tractoare într-o rînă, fără roate...

A. C. - Ați recuperat ceva pământ?

B. S. - Nimic. Am făcut cererea pentru a deveni acționar la IAS -ul care exploatează fostul nostru pământ. Primăria mi-a spus că sunt expropriat și nu am dreptul, același răspuns l-am primit la contestație și de la prefectura din Slatina, un cuiabar comunist, fiind aproape de Scornicești. Am depus contestație la Tribunal, unde mi s-a spus că există linie trasată de prefect, nu cumva să aprobe, așa că judecătoria făcea figurație. N-am primit nimic. În alte părți, oamenii în situația noastră, au reușit.

A. C. - Expropriații sunt deci excluși de la această reparație ?

B. S. - Una din marile hibe ale legii nr. 18, Legea funciară, este că ea a făcut patru categorii de cetățeni, exact pe schema luptei de clasă, care împărțea populația în țărani săraci, chiaburi și moșieri. Țăranii săraci, care au avut pământ la CAP, au primit înapoi doar 10 ha; cei care au avut mai mult de 10 hectare și pământul se afla la IAS, acestora în loc de pământ, li s-au dat acțiuni, expropriaților, a treia categorie, nu li se dă nimic. Deci, niște cetățeni români, în 1991, care trebuie să fie egali în fața legii, au primit trei rezolvări diferite: unora le-au dat pământ, dar cu limitare, altora li s-au dat acțiuni și celorlalți nu li s-a dat nimic. E încălcată astfel nu numai Constituția, care spune, la art. 16, că toți cetățenii sunt egali în fața legii, dar și Declarația Drepturilor Omului care garantează dreptul la moștenire și specifică clar condițiile exproprierii pentru utilitate publică.

Am trimis un memoriu la Consiliul European în care explicam caracterul neconstituțional al Legii 18. Dar doamna Lalumière a fost primită în țara cu covoare roșii, și nu ni s-a dat nici un răspuns.

A. C. - PROPACT a participat la mitingul de comemorare a represiunii Pieței Universității din 14 iunie...

B. S. - Prof. Drăghici, care, în general, e ocolit de Televiziune și de o anumită parte a presei, a trecut în 14 iunie pe micul ecran, vorbind la manifestația din Piața Universității.

A.C. - Mai există alte sindicate țărănești?

B.S. - Mai există trei sindicate. Puterea și-a creat, pe sistemul paralelismelor și contraponderii, un sindicat care se cheama Federația Proprietarilor Particulari, total aservita Ministerului Agriculturii, președintele acestuia participă la toate ședințele operative, e omul de casă al ministrului Agriculturii. Al doilea este "Agrostar", care grupează specialiștii în agricultură - zootehniști, veterinari, tehnicieni, ingineri agronomi - sindicat cu care noi avem relații destul de bune la nivel central. Mai există Federația Ceres, care face parte din Cartelul Alfa.

Suntem în relații bune cu Cartelul Alfa, Frăția, BNS. De altfel, am declarat că susținem acțiunile lor care s-au desfășurat în 14-16 iunie la București, în Piața Aviatorilor.

Am încercat să ne afiliem și la Geneva, la

MIHAI MĂRCULESCU

O.M.M. Cum suntem de săraci, ne-a explicat Dl. Bogdan Hossu, care e reprezentantul OMM la București, ne-a propus să ne afiliem la Alfa. Am putea beneficia de logistica lor din județe, ei au vreo 180 de funcționari plătiți, contabili, juriști etc. Au fost dotați fiindcă au apărut imediat după '89, când era mare interes pentru România.

La PROPACT există mult entuziasm, toți lucrăm voluntar, ba mai și cheltuim din buzunar, dar avem nevoie de mai multe competențe economice, juridice. La ora actuală, există 600.000 de procese în toată țara. Oamenii vin la PROPACT cu condiția să știe ce câștigă:

istență juridică, un tractor... Nenorocirea este că suntem total lipsiți de o bază logistică. Centrul PROPACT figurează la Pitești, pe strada Ana Ipătescu, care este, de fapt, locuința președintelui, prof. Dan Drăghici. Majoritatea activității administrative se desfășoară la București, unde avem o cameră, cu un telefon, într-o casă de pe strada Gral Praporgescu. Cu chiu cu vai ne-am procurat o mașină de scris, antică și de demult, care nici n-are caractere românești... Ne-ar fi foarte necesar un sistem informațional, un fax ca să ținem legătura cu sindicatele județene, să avem evidența noilor membri, să fim informați rapid cu acțiunile pe care le întreprind, cu solicitările de sprijin. Legăturile le facem cu un singur telefon, mai mult blocate, pentru care plătim zeci de mii de lei abonamentele.

A.C. - Ce-i din afara țării pot adera la PROPACT?

B. S. - Numai dacă sunt cetățeni români. Dacă nu mai sunt, pot face donații, dacă sunt dispuși să ne ajute.

A.C. - Ați luat legătura cu sindicate țărănești din Occident?

B.S. - Am luat legătura cu sindicatul țărănilor din Bavaria, care ne-a făcut promisiunea de a ne pune la dispoziție niște utilajele agricole depășite moral, dar care sunt în bună stare de funcționare, colectate de la țărani bavarezi, noi urmînd să le repartizăm membrii noștri, care să facă lucrări pentru ei și pentru alți țărani. Se pune problema transportului, fiindcă nemții sunt dispuși să ni le dea la nivelul loco colectare. De altfel, președintele nostru, prof. Dan Drăghici este acum în Germania.

În 30 iunie s-a stins din viață, la Paris, Mihai Mărculescu. Venea dintr-o veche familie oltenească și făcea parte din acea generație de diplomați români cu studii strălucite, implicata în vîltoarea și culisele istoriei de răscruce a anilor 43-48 - fusese atașat la Direcția Cabinetului și Cifrului din Ministerul Afacerilor Străine, în timpul războiului, numit ulterior la ambasada din Berna - și care a ales calea exilului, odată cu prăbușirea României în neistorie, ca Gheorghe Barbul, Neagu Djuvara, Alexandru Ghica, Ion Vardala, Brutus Coste, Emil Ciurea, Aristide Burileanu ș. a. Cei care au rămas în țară, Piky Pogoneanu sau Camil Demetrescu, primul a murit în condiții cumplite în pușcărie, cel de al doilea a fost sortit unor lungi ani de temniță.

Îmi povestea că, hotărîrea de a părăsi ambasada din Berna în 1948, l-a transformat, de la o zi la alta, în ochii prietenilor occidentali - pentru care sovieticii erau niște aliați -, într-un paria. Și pentru ca exilul să fie o ruptură absolută, singura șansă de renaștere, a decis să părăsească și familiara Europă, refugiindu-se în Argentina. Avea nostalgia primilor ani de muncă istovitoare, a lansării în afaceri, ca într-o trîntă cavalerescă cu sine însuși, a serilor de simbăță la Cocodrilu, în cartierul cu circiumi genoveze, pe marginea râului La Plata, împreună cu Vintilă Horia, nefericit funcționar la o banca finlandeză, cu Radu Enescu, Mateescu Frîncu, Grigore Manoilescu, de efervescenta proiectelor și realizărilor jurnalistice și literare - se încropise editura *Pribegia românească*, unde Vintilă Horia publicase "*A murit un sfînt*". În călătoriile obligate prin vastele spații sud-americe, într-un mediu lingvistic nou, când credea că se află dincolo de toate amintirile, i s-a întîmplat, îmi povestea cu uimire, să-și reamîntească poeme din școală, ca și când memoria lucrea de la sine pentru conservarea unei coeziuni interioare. A revenit după mulți ani în Franța.

Era un liberal pasionat, publicase în 1943,

teza sa susținută la Paris, "*La critique du libéralisme*", din perspectiva neo-liberalismului, și astăzi actuală, era preocupat de reconstituirea mișcării liberale în România, de istoria și renașterea burgheziei românești despre care a și scris în *Lupta* (nr. 224, 7 mai 1994). Era interesat, de asemenea, de recenta istorie a politicii externe românești despre care ne promisese un articol. La reuniunile de coordonare a acțiunilor politice în exil, din anii '80, intervențiile sale erau măsurate și lipsite de orice urmă de veleitarism.

L-am cunoscut mai ales în ultimii ani, când am descoperit, dincolo de discreția sa ceremonioasă, un om de mare căldură și bunătate, un analist lucid al situației din țară și mai ales al derivelor liberale (v. interviul din *Lupta*, nr. 213), o judecată dreaptă, fără complezențe și fără ranchiune, dar mai ales m-a vrăjit memoria vie a politicii românești din anii 30 și 40 (facilitase, de pildă, întîlnirile clandestine ale lui Grigore Gafencu, care făcea parte din delegația neoficială și Gh. Tăiarescu, care era în delegația oficială, în timpul Conferinței de Pace de la Paris, plimbîndu-i în mașina sa, nopți întregi) pe care știa s-o transmită, nu anecdotic, ci în densitatea ei pilduitoare, din care nu lipsea o viziune prospectivă, preocupat cum era de devenirea României. Avea o reconfortantă, mai ales în zilele noastre de dezlănțuite energii vanitoase, fidelitate în prietenie pe care și-o manifesta mai ales față de Gheorghe Barbul și de Vintila Brătianu.

Mi-l amintesc în noaptea de Înviere, în curtea bisericii greco-catolice din Ribera, cu două lumînări în mîna, una pentru soția, decedată cu cîteva luni în urmă. Pogorîtorul din Părăieni, ctitorii Polovraciului, optase pentru biserica martiră a uniților. Aici a avut loc și slujba de înmormîntare, oficiată în 4 iulie, de Mgr. Gh. Surdu.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

A.C.

PE SCURT

□ Joi, 30 iunie, a căzut a treia Moțiune de cenzură inițiată de Opoziție. Ședința camerelor reunite a început după prînz, în prezența a 437 de parlamentari, din 482. Nicolae Văcăroiu a vorbit dublu decît timpul acordat, discursurile continuînd în stilul sfărător cunoscut, în care "țara" era pe buzele tuturor. Bilele albe și negre au intrat în funcție la 10 noaptea, cu rezultatul 208 voturi pentru Moțiune - în iarnă fuseseră 223 - și 227 contra.

Singura surpriză a fost nu "fisurarea majorității" cum s-au grăbit să spere unii, ci votul de avertisment al unor parlamentari din cadrul coaliției care s-au săturat să fie doar rotițele mașinii de vot, fără responsabilități guvernamentale. Astfel, agrarienii au votat în

favoarea Moțiunii, o oaie rătăcită a lui Vadim Tudor și alta a lui Gh. Funar la fel, iar PSM s-a abținut, cu excepția lui Adrian Păunescu. Dar Moțiunea de cenzură a avut totuși o consecință: sporul de pretenții al unor Vadim Tudor, Adrian Păunescu și Gheorghe Funar care se pot socoti salvatorii executivului.

□ În vizită de lucru la U.M.E.B., Ion Iliescu s-a destăinuit muncitorilor, cu sfîntă minie proletară: "*Eu am îndrăznit să vorbesc despre reguli de justiție și s-au năpustit ca hienele asupra mea, acuzîndu-mă că încalc separarea puterilor în stat... Să fi dat puterea țărăniștilor, liberalilor, lui Patriciu, aștia puși într-adevăr pe căpăuială, era mai bine?... La neaz, omul poate să facă opțiuni greșite și să dea puterea pe mîna unor netrebnci care nu vor altceva decît să-și apere interesele proprii, "restituție în întregum", adică recăpătarea marilor proprietăți dinainte...*

Pe Coposu eu l-am tratat omeneste, dar el altceva, în afară de venin și ură, nu știe". La glosarul în curs de alcătuire al adresării politice prezidențiale: "golan", "bă, animalule!", "netrebnc", "hienă" trebuie adăugat cel de "obraznicie" cu care a caracterizat presa, de vreo cinci ori în cursul celor două ore, la întîlnirea din 4 iulie.

□ Procedura de suspendare a președintelui Ion Iliescu, inițiată de Opoziție și la care PD (FSN) nu s-a raliat, a fost respinsă în sesiunea comună a ambelor Camere în 7 iulie. Adrian Năstase a socotit inițiativa "*o lipsă de respect pentru autoritate*", "*nu e vorba de Ion Iliescu, ci de președintele țării, ales în urma unor alegeri democratice*." Ca și cînd, alegerea democratică l-ar dispensa, ulterior, de orice autocontrol democratic...

PELERINAJUL LA SIGHET

Există locuri asupra cărora n-ai fi crezut ca se va opri vreodată Istoria tragică a veacului XX. Localități însemnate pe hărțile Europei, ce nu spuneau nimic pînă ieri, au ieșit din anonimul cînd au fost alese ca să adăpostească închisorii sau lagăre de exterminare. Numele unor asemenea localități, Auschwitz, Dachau, Buchenwald ... au devenit sinonime cu realitatea unui veac pustit.

Sighetul Marmației este un asemenea loc. Fostul tîrg de graniță la marginea împărăției, azi la extremitatea nord-vest a României, și-a păstrat stilul din vremea împăratului Franz-Joseph. Gara, strada mare, casele cu prăvălii, piața centrală, primăria, bisericile diferitelor confesiuni vorbesc despre o lume de altădată, o societate multinațională, un cadru de viață provincială din Europa centrală, unul din acele orașe cu gamizoană și burghezii locale despre care au scris romancierii nostalgici după lunga domnie habsburgică dinaintea de 1914. La prima vedere, Sighetul nu părea cu nimic sortit să adăpostească una din cele mai cumplite închisorii politice pe care terorismul de Stat le-a exploatat după preluarea puterii de către regimul comunist.

Apropiindu-mă de clădirea situată pe o stradă liniștită, chiar în mijlocul orașului, încercam să-mi imaginez cum se face ca închisorile au fost așa de des așezate în centrul aglomerărilor. Oare oamenii au trecut de cînd lumea pe lîngă suferință și moarte? Cîte locuri în aparență anonime ca acesta, pe harta gulagului românesc, asupra cărora plutește

secretul și tăcerea!

Văzusem în revista Memoria o fotografie cu interiorul închisorii. Realitatea mi s-a părut mai ireală decît închipuirea ei. Pătrunsesem într-o structură, o arhitectură concepută în jurul unui vid, cu parapete, scări, pasarele suspendate. De-o parte într-alta a etajelor (de celule), deasupra hăului central, au rămas vechi plase de frînghii negre, întinse pentru a preveni sinuciderea prin aruncarea în gol a pușcăriașilor. O strictă și clasică geometrie de supraveghere carcerală, cu efecte de umbre și întuneric datorită singurei surse de lumină, o fereastră înaltă în zidul din fund, un fel de vitraliu al cărui desen arcuit introduce un element aproape estetic, neașteptat, o deschidere umană contrastînd cu închiderea calculată a spațiului de pedeapsă. Dintr-o arhitectură ca aceasta, cu volume și măsuri severe, s-a inspirat, desigur, Piranesi, vizionarul artist al carcerelor, pe care le-a desenat cu precizie dar și cu o fantezie născută din sentimentul dominant al coșmarului. Dar ce sens au asemenea speculații aplicate închisorii de la Sighet, unde intenția temnicerilor puterii totalitare a fost cu totul altă? Zidurile închisorii de la Sighet au fost dintru început folosite de torționarii stalinisti ca ziduri de exterminare.

Lista monstruos de lungă a unei anumite categorii de victime explică alegerea închisorii, situată la un maximum de distanță de capitala țării, adică la granița Rusiei, azi Ucraina, pe atunci URSS. Nu realizasem, deși știam, ca toată lumea, că aici au murit o bună parte din elita politică și culturală a României de atunci,

nu realizasem dimensiunile martiriologului. Închisoarea de la Sighet este astăzi un loc gol, un cavou, un mormînt de piatră, un uriaș sarcofag. Rămășițele celor morți au fost aruncate în groapa comună de lîngă cimitirul săracilor. Peste ele a crescut demult iarba, încît, dacă nu s-ar ști, s-ar crede că e vorba de un câmp cu ușoare valuri verzi. Sub pămîntul ondulat zac oasele amestecate ale morților aduși noaptea și aruncați unii peste alții, în gropi săpate și acoperite în grabă.

Așa cum primul gest față de un om dispărut este să-i pui numele pe o cruce sau pe o simplă stelă, numele celor morți la Sighet vor trece însemnate în piatra monumentului care va fi ridicat acolo. Numele înseamnă cuvînt, adică ridicarea din neantul materiei, adică transfigurarea ființei prin puterea Duhului. Ca nicăieri am avut impresia la Sighet că pietrele și pămîntul strigau, nu după răzbunare, ci după slobozire, după nevoia de adevăr, adică de memorie, singura formă de limpezire interioară. Faptele despre care strigă pietrele trebuie cunoscute. Parastasele, riturile sunt și ele bune, dar pietrele cer să nu uităm trecutul pentru ca numai prin păstrarea memoriei viața unei comunități, a unui popor, poate să renască pentru a întâmpina viitorul.

Iată de ce acțiunea întreprinsă de Alianța Civică este o poruncă morală. E de sperat că se va reuși întemeierea unui Centru memorial la Sighet. De nu, suntem cu toții niște mizerabili.

Sanda STOLOJA

Cei decedați la închisoarea de la Sighet (listă întocmită după ordinea decesului).

Actele de deces îi înregistrează fără școală, fără ocupație, fără buletin de identitate. Daniel Ciugureanu (1885-1950), ministru și Președinte al Consiliului de Miniștri din Basarabia; Henry Cihoski (1871-1950), ministru; Dori Popovici (1873-1950), ministru; Dumitru Munteanu Rîmnic (1877-1950), subsecretar de stat; Constantin Dinu Brătianu (1887-1950), președintele Partidului Național Liberal; Alexandru Lepedatu (1876-1950), Președinte al Academiei Române și ministru; Nicolae Samsonovici (1877-1950), ministru; Ion Macovei (1885-1950), ministru; Mihai Manoilescu (1891-1950), ministru; Tancred Constantinescu (1878-1950), ministru; Sever Bocu (1875-1951), ministru; Radu Roșculeț (1895-1951), ministru; Mihail Măgureanu (1886-1951), subsecretar de stat; Gheorghe Tașcă (1879-1951), academician și ministru; Ion Popovici (1861-1951); Ion Manolescu Strunga (1889-1951), ministru; Alexandru Tătărescu (1888-1951), general; Augustin Maghiar (1880-1951), canonic; Albert Popovici Tașcă (1881-1951), ministru; Anton Durcovici (1888-1951), episcop catolic; Ion Rășcanu (1878-1952), ministru; Stan Ghițescu (1881-1952), ministru; Radu Portocală (1888-1952), ministru; Grigore Georgescu (1886-1952), ministru; Valeriu Traian Frențiu (1875-1952), episcop greco-catolic; Nicolae Păiș (1886-1952), ministru; Constantin Tătăranu (1893-1952), guvernator al Băncii Naționale; Iuliu Maniu (1873-1953), președintele Partidului Național Țărănesc, prim ministru în trei rînduri; Alexandru Galtz (1882-1953), general și subsecretar de stat; Ion Popovici (1902-1953); Gheorghe I. C. Brătianu (1898-1953), istoric, om politic; Ion Cămărășescu (1882-1953), ministru; Ion Christescu (1895-1953), ministru; Ioan Suci (1907-1953), episcop greco-catolic; Aurel Vlad (1875-1953), ministru; Sebastian Bornemiza (1890-1953), scriitor, subsecretar de stat; Nicolae Ionescu Gruia (1902-1953); Nicolae Mareș (1875-1953) ministru; Victor Bădulescu (1892-1953), subsecretar de stat; Aurel Baciu (1886-1953), subsecretar de stat; Ion Pelivan (1876-1954), ministru; Dumitru Burileanu (1878-1954), guvernator al Băncii Naționale; Virgil Potîrcă (1888-1954), ministru; Mihail Racoviță (1889-1954), ministru; Valeriu Moldovan (1875-1954), subsecretar de stat; Mihail Racoviță Cehan (1864-1954), general; Aloiziu Boga (1886-1954), ; Gheorghe Vasiliu (1892-1954), general; Tit Liviu Chinezu (1904-1955), episcop greco-catolic; Constantin Argetoianu (1871-1955), Președinte al Consiliului de Miniștri; Ștefan Medveczki (1905-1954). Alți demnitari, au dispărut la Sighet, fără ca să existe încă actele probatoare: Constantin Angelescu, guvernator al BNR; Ervin Antonescu, profesor universitar; Grigore Dumitrescu, guvernator al BNR; Titus Popovici, subsecretar de stat; Nicolae Zigre, ministru; Eugen Zvidenek, general, subsecretar de stat.

EXILUL ROMANESC, IDENTITATE ȘI CONȘTIINȚĂ ISTORICĂ - II

Tema generală a celei de a doua zile a Simpozionului, 21 mai, a fost **CONTRIBUTIA EXILULUI ROMANESC LA CULTURA OCCIDENTALĂ**.

EXILUL PROFESIUNILOR

ALEXANDRU HERLEA, profesor universitar la Conservatoire National des Arts et Métiers din Paris, s-a ocupat de *Aportul diasporii la progresul științei și tehnicii contemporane*, restrângându-se, datorită vastității subiectului, la școala matematică și fizică. E vorba de diasporă, pentru că amplele contribuții românești peste hotare au o continuitate spirituală, care nu poate fi fragmentată. Sfirșitul celui de al doilea război mondial nu face decât să transforme diaspora în exil și să opereze un transfer, univoc, de inteligență românească spre Vest. Astfel, prezența românilor în știința și tehnica occidentală poate începe cu Toma Transilvanul, care, la 1472-74, se ocupă cu îmbunătățirea presei de tipărit, ajungând pînă la Gogu Constantinescu sau Henri Coandă.

Școala matematică se afirmă din sec. al XIX-lea, cu Emanoil Bacaloglu și Spiru Haret, acesta din urmă cu o teză de astronomie la Paris, în care contestă eficient unele teze laplaciene, ajungîndu-se, prin părintele școlii matematice, David Emanuel la celebra triplă Tîțeica, Lalescu, Pompeiu. Între cele două războaie contribuția românească se afirmă cu statistica matematică, O. Onicescu, economia matematică, N. Georgescu - Roegen, și istoria matematică, Petre Sergescu. Acesta din urmă organizează, fiind și una din figurile preeminente ale exilului, l'Union Internationale d'Histoire des Sciences, aflîndu-se printre reorganizatorii Fundației Regale în 1952. Radu Roșca ajunge în Occident după 14 ani de închisoare, dar exilul matematicienilor se amplifică la sfîrșitul anilor 70, după desființarea Institutului de Matematică din București. Nume ca Valentin Poenaru, Ciprian Foaiaș, Dan Burghilea, Cornel Constantinescu, care a făcut lungi ani de pușcărie, George Lustig, Silviu Buiasu, Aristide Deleanu, Mircea Predeleanu, Nicolae Duculeanu, dintr-o listă cu multă mai lungă, se află răspîndiți în Europa și SUA, la diferite universități, cu contribuții în topologia algebrică și diferențială, teoria potențialului, analiza funcțională, algebra de operatori, teoria măsurii, procese stocastice și teoria probabilităților, geometrie algebrică, logică matematică. Astfel încît contribuția școlii matematice românești este cea mai importantă din toate cele ale țărilor ocupate de comuniști. Ciprian Foaiaș poate fi socotit echivalentul în matematică al lui Mircea Eliade.

În domeniul fizicii, cel mai vechi doctorat este cel al lui Dimitrie Negreanu. Emil

Hurmuzescu realizează în laboratoarele Sorbonei, împreună cu dr. Gheorghe Marinescu, primele radiografii medicale din lume. Contribuțiile cunoscute peste hotare ale unor fizicieni ca Ștefan Procopiu și Alexandru Proca, au fost continuate de mai tineri exilați ca M. Mugur Schechter, Basarab Nicolescu, Marta Bacalu.

PAVEL CHIHAIA, scriitor, eseist și istoric s-a ocupat de un domeniu dificil de sistematizat datorită variatelor și numeroaselor contribuții, fiindcă *Istoriografia română în anii exilului* a constituit nu numai o modalitate de rezistență și conservare a valorilor naționale, ci și un factor de continuitate morală, sub semnul adevărului. Dacă istoricii din exil erau privați de arhivele românești, ei au putut compensa această frustrare documentară cu bogăția de informații din Occident.

Istoriografia din țara, cu excepția unor insule de cercetare onestă, a fost domeniul științific cel mai desfigurat în anii comunismului, în absența marilor istorici uciși prin închisori, începînd cu figura emblematică a lui George Brătianu. Mistificările și omisiunile trebuiau, pe celălalt versant al culturii românești, denunțate și cercetătorii din exil și-au făcut din meserie o misiune. Au scris mult despre Basarabia și Nordul Bucovinei - Nicolae Dima, I. Gh. Dumitriu, G. Ciorănescu, G. Filiti, Iancu Bidian, Mihai Korne, Petre Vălimăreanu, Dionisie Ghermani, Nicolae Lupan - despre civilizația balcanică și aromâni - Petre Năsturel, Matei Cazacu, Neagu Djuvara, Cicerone Poghiric, Alexandru von Randa, dar și turcologii Nicoară Beldiceanu și Mihnea Berindei. La reconstituirea ultimei jumătăți de veac au contribuit și actorii ai evenimentelor politice - Gheorghe Barbul, Brutus Coste, Constantin Vișoianu, G.I. Duca, Nicolae Penescu - sau evadați din țară, după ani de temniță, prin mărturiile lor - Paul Goma, Ioan Ioanid, Remus Radina, Constantin Mareș, mai ales cărțile lui Cicerone Ioanițoiu - ca și lucrările despre campania militară în Uniunea Sovietică scrise de generalii Ion Gheorghe sau Platon Chirnoagă.

Un capitol aparte, de o deosebită importanță, l-a constituit contribuția exilului - reprezentată de Grigore Gafencu, Leontin Constantinescu, Alexandru von Randa, Mihai Korne - la eforturile de coeziune europeană, la închegarea unei perspective de federalizare care să excludă pe viitor supremația forței, anexarea, competiția sîngeroasă pe continent.

Contribuțiile unor istorici și arheologi ca Gh. Nandriș, Dinu Adameșteanu, Dumitru Găzdaru, Vlad Georgescu, Petre Năsturel, Mihai Sturdza, Neagu Djuvara, pentru a nu cita decât cîteva nume din lista celor evocați cu lucrări de anvergură de Pavel Chihaia, trebuie reintegrate contribuțiilor valoroase ale cercetătorilor cinstiți din țară, care au evitat fundamentalismul comunist.

Muzicologul **COSTIN CAZABAN** s-a ocupat de *Afirmarea compozitorilor, dirijorilor și interpreților români în lume*. Din capul locului, referindu-se la interpreți, C. Cazaban precizează că exilul este trăit ca o stare naturală, condiția lor itinerantă avînd modele ilustre: Viorica Ursuleac, Dinu Lipatti, mai

ales George Enescu. Interpreții vocali Ion Pisso, Viorica Cortez, Leontina Văduva Micaela, Maria Slătinaru în Wagner sau Ileana Cotrubaș, în Mozart se bucură de notorietate internațională.

Tradiția interpretării, impusă de autoritatea unor Dinu Lipatti sau Valentin Gheorghiu, de dizolvare a interpretului în textul muzical și continuată de mulți în exil, a fost întreruptă de un pianist ca Radu Lupu, ce repune în discuție orice prejudecată și răstălmăcește convenția, stil recalcitrant pe care îl găsim și la pianistul Andrei Vieru, stabilit în Franța în 1988, care publică în aceste zile un cofret impozant cu discuri (Arta Fugii de Bach și Sonata în Si Minor de Liszt). Printre cei mai prestigioși interpreți, C. Cazaban amintește Cuartetul Atenaeum Enesco, autor al unor versiuni antologice cu muzică de Janacek, Bartok, Enescu.

Situația dirijorilor este aparte, căci ea depinde de ansambluri intens sindicalizate, atrase, din motive pecuniare, mai mult de înregistrări decât de concert decii interesate de acei dirijori care pot să le procure cît mai multe ore de studio. Situație care a marcat evoluția unui artist de talia lui Ctin Silvestri și, mai aproape de noi, a amenințat grav cariera unui Corneliu Dumbrăveanu, cel mai interesant dirijor format în România postbelică, a unui Berger sau Cristian Manea. Numai Sergiu Cilibidache a reușit să înfrîngă alinața spiritului corporatist cu îngustimea intereselor.

Spre deosebire de interpreți și dirijori, compozitorii români în exil par a avea o regulă estetică unică, datorată spiritului deschis, prospectiv, permanent evolutiv al pilduitoarei creații enesciene. C. Cazaban a revelat un paradox: faptul că venind în Occident - Sever Tipei, Horia Rațiu, Horia Surianu, Mihai Măteia Celarianu, Costin Miereanu, Horațiu Rădulescu - n-au cunoscut nici o angoasă provincială și nu s-au pierdut în oceanul de nedumerire în care se scaldă muzica contemporană. Explicația este că la Conservatoarele din București și Cluj au predat spirite evolute, aflate în contact cu ideile novatoare ale muzicii după cel de al doilea război - Tiberiu Olah, Anatol Vieru, Ștefan Nicolescu, Cornelia Matei, Aurel Stroe sau Cornel Țăranu - "o situație care ar invidia-o dacă ar cunoaște-o mai îndeaproape și Franța, sau alte țări care au avut de suportat urgia comunista". De aceea, în privința componisticii românești, există o disproporție între talia și răsunetul ei internațional, răsunset cu atît mai surprinzător cu cît compozitorul român face rar să se vorbească despre el altfel decât prin pozițiile muzicale. Compozitorii de excepție Corneliu Dan Georgescu (Berlin) și Lucian Mețianu (Elveția), "nu au alt defect decît acela de a iubi muzica mai mult decît propria lor promoție" Școala muzicală românească mai are o solidaritate rară în zilele noastre, ca și absența îngrijorătoare, într-un sens, a oricărui conflict între generații.

Despre *Oameni de teatru români în Occident, după cel de al doilea război mondial* a vorbit teoreticianul și criticul de teatru **GEORGE BANU**, care a problematizat condiția omului de teatru, pentru care, ca

pentru orice artist, exilul rămîne o experiență dificilă, dar necesară, o probă de regăsire, dar și de înlăturare a iluziilor. G. Banu a distins trei exiluri: ales - al celor care au părăsit România democratică fără vreo presiune istorică și socială; decis - al celor care au simțit că arta și ființa lor sunt în pericol, precum sub presiunea evenimentelor istorice; impus - ordonat unor artiști și personalități chiar de putere, cea mai dramatică limită a exilului.

Exilul ales este marcat de doi actori - Marioara Ventura și Elvira Popescu, care reușesc să se impună la Paris și jucînd pe registrul dublei apartenențe, românești și franceze. În exilul decis numărul actorilor este extrem de limitat. Explicația ține de greutatea trecerii la o altă limbă, dar mai ales de absența unei cărți de vizită, care sunt spectacolele, turneele fiind puține și deloc reprezentative artistic din cauza teribilei politici culturale ceaușiste de izolare a teatrului românesc.

Eugen Ionescu - nume emblematic al dramaturgilor de peste graniță - reprezintă ca și Brâncuși, Enescu, Cioran, Eliade exilul ales, o formă de a-și concepe destinul și de a se situa față de cultura de origine, chiar dacă ulterior exilul a devenit pentru ei o obligație. Brâncuși n-ar fi fost niciodată atît de român, dacă n-ar fi venit la Paris și Ionescu n-ar fi întreținut relația vitală cu România, dacă nu ar fi fost autoexilat. În exilul ales, autorii de teatru nu sunt numeroși, George Banu i-a citat pe G. Astalos și Matei Vișniec.

Exilului regizorilor și scenografilor transcrie diagrama politicii de întunecare a vieții culturale în țară. În 1956, scenograful Siegfried rămîne la Paris, unde realizează un număr important de spectacole, de asemenea Ion Oroveanu, iar în 1968, Petrică Ionescu rămîne în Franța, cu ocazia turneului de la Nancy. Evadările se multiplică din 1971, după celebrele teze din iunie și interdicția simbolică a "regizorului" de Gogol, care-l obligă pe Pintilie să lucreze în străinătate. Liviu Ciulei și Vlad Mugur, Lucian Pintilie și David Esrig, Radu Penciulescu și Andrei Șerban, Radu și Miruna Boruzescu, Lucian Giurghescu și Dan Nemțeanu, Florica Mălureanu și Alexandru Tocilescu sunt nume care s-au integrat în peisajul teatral occidental.

Chiar dacă situația regizorului și a scenografului este mai ușoară decît cea a actorului sau a scriitorului, regizorii români din Occident au un mare handicap: nu se pot prezenta ca specialiști ai unui mare clasic, Caragiale nereprezentînd, aici, o valoare referențială. Paradoxal, regizorii români apar în Occident ca interpreți ai teatrului rus, reușind spectacole de referință. În plus, densitatea nostalgică din teatrul lui Cehov și Gorki stabilea o relație cu experiența propriului lor exil.

A altă dificultate a regizorilor, pentru care actorul este propriul limbaj, este obligația de a lucra cu actori străini, ceea ce duce la mitologizarea actorului român. Soluția a fost de a-i scoate pe actorii străini dintr-un formalism de școală și a-i conduce către densitatea jocului actoricesc de acasă. În absența actorilor români, regizorii se simte securizat de colaborarea cu un scenograf

român: Pintilie cu Boruzeștii, Esrig cu Jules Perahim, Petrică Ionescu cu Florica Mălureanu, Ciulei cu el însuși sau cu Boruzescu.

Criticii și teoreticienii importanți - specialistul în Shakespeare, Ion Omescu (Franța), Ana Maria Nartî (Suedia) - au avut o dublă problemă de integrare: a limbii și a valorilor de apreciere ale actului teatral. "Dificil a fost de a ne păstra propriile noastre valori, fără a ne marginaliza."

Romancierul BUJOR NEDELCOVICI - scenaristul filmului cu bucluc, din 1981, "Faleză de nisip", în regia lui Dan Pița, imediat interzis, folosit de Ceaușescu ca pretext, peste doi ani, pentru declanșarea unui nou asalt ideologic împotriva creatorilor și ținut în "detașare" pînă în 1990 la arhiva de filme de la Jilava - a pornit, în prezentarea "Cineaștilor români pe ecranele lumii, de la o paralelă între Jean Negulescu, care a făcut 30 de filme și Jean Georgescu care a murit în țara.

Dacă regizori ca Mircea Săucan, Savel Stîiopol, Jean Georgescu reprezentau o

În spațiul expozițional al mării săli de conferințe de la Domus Medica, Asociația France-Roumanie Art (A.F.R.A.), la invitația organizatorilor simpozionului, a realizat o expoziție reprezentativă de arta contemporană românească.

Lucrări și materiale documentare ale maeștrilor dispăruți dintre noi: George Apostu, George Tomaziu, Ioan Mirea ca și Andrei Cădere au fost prezente alături de lucrări ale artiștilor contemporani din Occident: Ioana (Celebidache), Victor Cupșa, Șerban Gabrea, Ion Isaila, Lora Kalmos, Matei Lăzărescu, Mihai Lebacî, Nicolae Maniu, Marcela Mirea, Mariana Cartianu, Georges Cotos, ca și a celor mai recent veniți: Miron Agafiței, Cornel Boambeș, Dorin Căliman, Ioana Ghenciulescu, Floruț Gruia, Alla Rusu, Sergiu Zancu.

Lucrări ale artiștilor din țară: Ovidiu Avram, a bursierilor A.F.R.A.: Simona Nuțiu, Zoe Pop, Cristina Passima, Gheorghe Rasovszky, Lie Stelea, au fost prezentate alături de lucrările lui Ion Grigorescu, deținătorul premiului "Andrei Cădere", instituit de A.F.R.A în 1993.

Expoziția a marcat momentul sculptural contemporan prin: Alvaro Botez, Cristian Breazu, Dumitru Cușă, Viorel Enache și Radu Tănăsescu.

Lucrările expuse proveneau din colecțiile artiștilor, colecții private sau din fondul A.F.R.A.

În cadrul acestui eveniment plastic nu a lipsit omagiul adus marelui om de cultura Ionel Jianu. Expoziția a fost vizitată, în afara de publicul numeros al simpozionului, de personalități franceze, colecționari, galeriști, critici de artă. Organizatorii simpozionului au avut șansa de a decora sala de conferințe cu tapiseria artistului Camelian Demetrescu. Spre bucuria artiștilor mai tineri, în mijlocul lor, nelipsit în cele patru zile, a fost pictorul Ion Cojan.

Ș.B.

cinematografie care se căuta, cercetarea aceasta a fost brusc retezată de imperativele realismului socialist, cu "realizări" de tipul "Răsună Valea" și "Mitrea Cocor". Chiar și în vremea artei propagandistice s-au strecurat însa filme de referință, semnificativ refugiate în textele clasice, ca "Moara cu noroc" în regia lui Victor Iliu și "Pădurea spînzuraților" în regia lui Liviu Ciulei, care a primit la Cannes premiul pentru regie.

Ruptura se produce cu "Duminică la ora 6" dar mai ales cu "Reconstituirea" lui Lucian Pintilie, a cărui carieră cinematografică va fi pusă cîrînd într-o fermă paranteză ideologică, filmul "Pentru cine trag clopotele Mitică" (după "D-ale carnavalului") va sta sechestrat 10 ani, apărînd pe ecrane abia după 1989. Este și momentul cînd L. Pintilie, care nu s-a putut manifesta în străinătate decît ca regizor de teatru, poate reveni la film, obținînd succese răsunătoare peste hotare cu "Stejarul", "O vară de neuitat" fiind în selecția festivalului de la Cannes anul acesta. În toți acești ani se lăfăie pe ecranele țării filmele lui Sergiu Nicolaescu, Eugen Mandric, Virgil Calotescu, Eugen Barbu, Titus Popovici, cultura cinematografică fiind promovată în același stil timorat și oportunist de revista "Cinema", prin directoarea publicației, Ecaterina Oproiu. Cenzorul producției cinematografice era D. Popescu Dumnezeu, ale cărui toane ideologice, imprevizibile, trebuiau ghicite, pînă la căderea sentinței, după gesturile vagi din timpul vizionărilor. La sfîrșitul anilor '70-80, apare o nouă generație de regizori, Dan Pița, care a avut de cîrînd două retrospectivă la Montreal și La Rochelle, unde a putut fi văzut și "Faleză de nisip", Mircea Danieliuc, Mircea Verouiu.

Cineaștii în exil sunt Mircea Săucan, Călărașu și Rabinovici în Israel, Radu Gabrea în Germania, Barbăneagră, Sergiu Huzum, Ștefan Fay în Franța. După 15 filme documentare realizate între 1957-64, printre care "Șeful de orchestră" (George Georgescu), care a primit premiul internațional de critica și cel de cel mai bun documentar, Paul Barbăneagră cere azil politic în Franța, în 1964. Aici realizează 23 filme în ciclul "Arhitectură și geografie sacră", descoperind occidentalilor, mai ales francezilor, cu inteligență narativă și pe linia gândirii tradiționale, semnificațiile proprii lor arhitecturi.

"Istoria nu se repetă. Trecutul ne obligă să-l analizăm dar trebuie să privim înainte cu mai multă logică și mai puțină pasiune. Istoria e o rătăcire și ca să nu ne pierdem trebuie segmentul ei lung", a spus în încheiere Bujor Nedelcovici, sugerînd ca remedii ale răului actual nevoia de simț critic, de raționalitate și autoanaliză.

PERSONALITĂȚI

Dr. ȘTEFAN ISSARESCU a evocat în comunicarea sa "Martor angajat în construcția europeană", activitatea juristului Leontin Jean Constantinescu, născut la Craiova, în 1913.

Dreptul comparat, căruia îi dedică teza din 1940 la Paris va deveni o constantă a preocupărilor sale. Consilier de presă pe lînga

legația noastră din Portugalia pînă în 1946, elaborează, în același an, la Paris, cu Brutus Coste, Titus Pogoneanu, Emil Ciurea, Mircea Eliade, Nicolae Herescu, și alții un document prezentat la Conferința de Pace care denunța inechitatea împărțirii Europei în zone de influență și lipsa de consultație democratică a popoarelor în cauză. În 1948, sub oblăduirea generalului Rădescu, publică primul ziar din exil, *"Curierul român"*. Convinși de necesitatea unității europene, lansează "Gruparea românească pentru Europa Unită" – bazată pe proiectul federației dunărene a lui Aurel Popovici, pe ideea Statelor Unite ale Europei a Take Ionescu, pe obsesia securității colective elaborată de Nicolae Titulescu, pe principiile federative protectorate împotriva autodistrugerii europene ale lui Iuliu Maniu. Apelul, care integrează astfel o puțin știută gândire europeană românească, e semnat de G. Antoniadă, G. Bădărău, Vintilă Brătianu, Brutus Coste, Mircea Eliade, Dan Geblescu, Emil Ghilezan și mulți alții, prestigiul și multitudinea semnăturilor pentru unitatea europeană demonstrînd opțiunea de atunci a exilului.

Leontin Constantinescu, care devine membru al "Uniunii europene a federaliștilor", consacră o importantă parte a activității sale științifice consacrată mișcării de integrare funcțională, care începe, în 1951, cu "Comunitatea europeană a cărbunului și oțelului", regretînd mereu că opțiunea politică n-a fost afirmată mai cu fermitate. La Universitatea din Saar, în 1956, devine "privatdozent" cu o teză de abilitare de drept comparat (francez, german și englez), iar în 1961 titularul primei catedre de drept a "Comunităților europene", creată în Germania federală. Institutul Europa, unde predă noua disciplină a Dreptului comunităților europene, îi permite să dispună de colaboratori cu o serioasă formație universitară și de un auditoriu internațional de studenți sensibili la o formație juridică europeană. Preocupat de sistematizarea unui nou ordin juridic, contribuie la formarea magistraților din diferite landuri germane, sesiuni care sunt la originea actualei Academii Europene din Trier.

"Aplicabilitatea directă în dreptul Comunității Europene" (Paris, 1970) este o lucrare de pionierat în doctrina europeană. În 1977 apare "Dreptul comunitar European" (ed. Nomos, Baden-Baden), 992 de pagini în germană, o panoramă a dreptului comunitar în aspectele sale instituționale, juridice și economice, lucrare fără echivalent pînă astăzi. De asemenea, publică cele trei volume de drept comparat (1972-1983). A fost întemeietorul și organizatorul, peste 10 ani, a unui curs de introducere în dreptul francez în Germania, care i-a acordat Marea Cruce a Meritului, lucrînd astfel pentru apropierea franco-germană, nucleu fundamental în construcția europeană.

În 1981, la Colocviul din Bruges, organizat de Colegiul Europei, spunea în comunicarea sa: "*Criza actuală este o criză a instituțiilor de integrare, dar mai presus de toate este criza unei politici de integrare*". O soluție de remediere era pentru Leontin Jean

Constantinescu restructurarea universităților: "Universitățile noastre, care sunt naționale prin structura, orizontul și responsabilitățile lor, vor trebui să se europenizeze". Crearea, în 1985, a programului "Erasmus", răspunde într-un fel acestei dorințe de circulație a mentalităților, care să favorizeze nașterea unei conștiințe europene.

Traectoria intelectuală a lui Leontin Jean Constantinescu, dar și cea umană, se caracterizează prin curaj – în desțelenirea unor noi domenii ale științei – și fidelitate față de idealul unității europene, care, pentru el, nu era de conceput decît între națiuni libere, democratice, respectînd drepturile omului și menținîndu-și propria identitate.

BASARAB NICOLESCU, fizician, dar și unul dintre cei mai fertili gînditori ai Tradiției și specialist avizat în gîndirea filosofului Ștefan Lupașcu, căruia i-a fost colaborator și prieten, s-a ocupat, în comunicarea sa, de contribuția acestuia la "*renașterea gîndirii occidentale*".

Aparține Lupașcu exilului? Întrebat în 1985 care este legătura între spiritualitatea românească și viziunea sa filosofică, Ștefan Lupașcu a răspuns: "nici o legătură". Participa însă la cenaclul Hyperion al lui Leonid Mămăligă, care, de altfel, i-a consacrat la Sorbona un simpozion, iar prietenii săi români erau Fondane și Ionesco. Dar, din cei 30 de ani de corespondență inedită, între Constantin Noica și Ștefan Lupașcu, descoperită în arhivele celui din urma și comentată pentru prima oară de Basarab Nicolescu, reiese că, paradoxal, exilul nu era Lupașcu, "*singurul martor al răătăcirilor mele etice*", cum îl numea Noica, ci filosoful de la Păltiniș, care se autodenumea într-o scrisoare "*un presocratic în mijlocul alexandrinilor*".

Exilul lui Lupașcu, la urma urmei, este unul al receptării. Basarab Nicolescu a făcut o incursiune în prejudecățile de lectură a textelor lui Lupașcu în țară și în Occident. Dacă Doina Cornea, la cursurile de franceză de la universitatea din Cluj, le vorbea studenților despre cele trei materii, aventura editorială în România a cărților filosofului francez ține de mecanica ideologică cea mai stupidă: de la publicarea, în 1982, a unei culegeri de texte, la editura Politică, "Logica dinamică a contradictoriului", plină cu note de subsol asupra răătăcirilor anti-marxiste ale filosofului, pînă la identificarea elementelor marxiste în opera sa, în edițiile apărute la editura "Academica", după 1989!... Ceea ce nu a împiedicat Academia Română să-l anexeze, făcîndu-l membru de onoare, fără să întrebe pe nimeni!

În Occident, obstacolul receptării filosofiei lupașciene vine din confuzia cu Hegel. Dar dacă la filosoful german cele trei forme ale materiei sunt succesive, la Lupașcu ele sunt sumultane, construind o cu totul altă viziune a lumii. Astfel, Lupașcu are primul curajul să asume explicit reînnoirea filosofiei pornind de la mecanica cuantică - infinitul mic aflîndu-se în izomorfism cu materia psihică și punînd accentul pe funcția ontologică a afectivității - redescoperind și formalizînd, prin filieră științifică, terțul inclus, existent deja în dogmatica creștină. Lupașcu a modificat

La sfîrșitul lunii iunie, a.c., sculptorul Victor Roman a primit din partea ministrului Culturii, Jacques Toubon, gradul de "*Chevalier dans l'Ordre des Arts et des Lettres*", una din principalele decorații ale Franței, destinată să onoreze persoanele care s-au ilustrat prin creațiile lor în domeniul artistic sau literar sau prin contribuția lor la ecoul artei franceze în lume.

esențial logica și deci discursul filosofic. Fiindcă, cum a precizat Basarab Nicolescu, opera lupașciană nu reprezintă un progres epistemologic, ci este o nouă filosofie, devenită schemă înnoitoare de lectură în domenii foarte diverse. Printre discipolii lui Lupașcu se află Gilbert Durand, Edgar Morin, René Hugues, George Mathieu, specialistul în alchimie, Antoine Faivre.

Dubla mișcare contradictorie a gîndirii lui Lupașcu este de a fi intuit fecunditatea vizionară a fizicii cuantice, prin care a reînodat firul rupt al Tradiției. O Tradiție aflată astăzi în mare pericol, pîndită mai ales de mimarea ei, la un Umberto Ecco, care sabotează astfel gîndirea hermeneutică.

Despre "*Contribuția lui Mircea Eliade la reînnoirea antropologiei contemporane*" a vorbit într-o frumoasă și expresivă limbă română, profesorul italian de la Universitatea din Padova, **ROBERTO SCAGNO**. Ca și Basarab Nicolescu, el s-a referit la paradigemele interpretative ale operei lui Eliade. Dacă analiza viziunii sale antropologice, dificilă operație hermeneutică, a fost începută de Culiănu și Eugenio Ries, mulți antropologi din anii '50, din școala istoricist marxistă, au separat elementele "pozitive", de cele "reacționare", antimoderne din opera lui Eliade, care ar fi opus nostalgia arhetiparlă, modernității. S-a crezut că mitul reînnoirii este nietzschean, dar această interpretare era efectul unei lecturi reducioniste, în care religiozitatea nu era decît o ficțiune socială. Se nega astfel esența gîndirii eliadești, ireductibilitatea sacralului, un element intrinsec, nu o etapă în istoria conștiinței.

Există un risc interpretativ și în România: imediat după 1989, a început polemica (mai degradă ideologică) între protocroniști și occidentalizanți (care imită pozițiile antropologiei sociale). Tentația de a recupera timpul pierdut a dus la lectura operei eliadești după canoane occidentale, ele însele în criza epistemologică, astfel că, opunîndu-se recuperării protocroniste, occidentalizanții cad în extrema cealaltă. Or, Eliade era împotriva istoricismelor relative. Pentru el, libertatea de a face istorie era iluzia omului modern, contrară oricărei viziuni transistorice.

A.C.

(urmare în numărul viitor)

PENULTIMA ORĂ

□ Pe 20 iunie, România a ratificat, la Strasbourg, Convenția pentru drepturile Omului.

□ Clujul a continuat să fie teatrul confruntărilor. Pichetele care străjuiau statuia lui Matei Corvin, amenințată de primarul Gh. Funar cu deplasarea, pentru ca în zona respectivă se bănuiesc vestigii arheologice, au reușit să pună pe fugă, în dimineața de 7 iulie, echipa de muncitori trimisa cu stâlpi metalici, pikhamere, macarale și panouri de izolat perimetrul, sosită la 8 dimineața.

Au sosit polițiști și jandarmi, iar clopotele de la bisericile catolice și reformate, sunând a pericol, au strâns câteva sute de maghiari și ceva români. După bastoane, pumni, busculadă, vreo 40 de protestatari au fost înconjurați de jandarmi, neputând nici să iasă nici alții să li se alăture, piața fiind împinzită de "forța publică" ce ținea, pe străzile laterale, la distanță, restul manifestațiilor. Până seara clopotele n-au încetat să bată, demonstrații să cînte innuri religioase, în timp ce confruntarea s-a limitat la altercații verbale. A doua zi, 8 iulie, același scenariu: muncitorii au fost din nou puși pe fugă, forțele potrivnice continuând să-și petreacă ziua împreună, față în față. Prefectul adjunct, interviat de Europa liberă, era uimit că nu poate românul să sapa la el în țară unde vrea...

Pentru Guvernul, care a demis cît ai clipi primari ai Opoziției, Gh. Funar, care a adus în Cluj Caritasul și vrajba etnică, e un instrument eficace de diversiune: în orice moment tartorul din Napoca poate organiza, în momente de dificultate pentru Putere, necesara fierbere șovină care să impună unitatea națională de monolit!...

□ Calificarea românilor în turul doi la Campionatele Mondiale este istorică. Pentru prima oară o echipă a României a intrat în sferurile de finală, clasata pe locul întâi în grupă.

Zeci de mii de bucureșteni au invadat străzile Capitalei, cu claxoane, urale, tamburine, petarde, locul de întâlnire fiind, se poate îndoi cineva? Piața Universității, spre care înaintau motocicletele pe o roată, camioane cu oameni și steaguri. După splendidul meci cu Argentina,

ASOCIAȚIA LIBERALILOR ROMANI DIN FRANȚA aduce la cunoștință cu profundă durere decesul, în ziua de 30 iunie 1994 a lui **MIHAI MĂRCULESCU**, vicepreședinte al Asociației.

Prin dispariția acestei distinse personalități exilul românesc pierde un om de valoare inestimabilă a cărui ținută morală și comportament în viață rămîn un exemplu pentru toți cei care l-au cunoscut. Ne-a părăsit un om excepțional, a cărui pierdere o vom resimți întotdeauna.

Președinte, Ion Vitez

delirul a fost dublu. Piața Universității era neagră de oameni îngenunchiați, cu gen. Nițu, șeful Poliției Capitalei, cu tot.

E limpede că echipa României, antrenată de exigentul Puiu Iordănescu a impus prin tehnică și imaginație, și elogiile presei de specialitate din lume au fost unanime. Bucuria era justificată, așa cum în Capitala Argentinei oamenii plîngeau disperați pe stradă...

Agențiile de presă din București transmiteau că, după victoria asupra Argentinei, pe străzile Capitalei erau mai mulți oameni decît la Revoluție... S-a strigat "Hagi președinte!" și "Dumitrescu prim-ministru!" Și aici, bucuria firească capătă, în contextul nefericirii și complexelor românești, o conotație aparte. Izbînda celor 11 tineri talentați este, în disperarea înfrîngerilor cotidiene, transformată într-un fel beție națională, care ar trebui să vindece pentru cîteva ore de neputința generalizată.

Cu atît mai dramatică a fost reacția față de Agenția France Press care își intitula depeșa de la Los Angeles: "Acești țigani la care nu ne așteptam". După ce vorbea cu admirație de "Maradona Carpaților", Gh. Hagi și de Ilie Dumitrescu, scria sub pana ignorantă a ziaristului Michel Henault "Țiganii români sunt capabili să cînte aceeași muzică și suedezilor, duminică, la San Francisco". Că e vorba de un "stilist" sportiv, în pană de inspirație și cultură, e sigur. Am auzit un comentator francez, în timpul meciului fierbinte cu Argentina, informîndu-i doct pe ascultători despre "România, cea mai latină țară din Europa

Centrală...

Reacția la nefericita frază a fost furibundă: s-au trimis proteste la nivelul Ambasadei Franței, Ministerului de Externe. Agenția France Press s-a scuzat: "redacția nu cunoștea caracterul peiorativ, chiar insultător, pe care termenul de "țigan" l-ar putea avea în România, conotație ignorată, de altfel, de dicționarele franțuzești. Articolul asimila pur și simplu virtuozitatea fotbalistilor români cu cea universal atribuită muzicienilor țigani".

Pentru ambasadorul francez Bernard Boyer e vorba de o "extraordinară ignorare a realităților românești", dar dă aceeași explicație, cam trasă de păr, a raportului între virtuozitatea muzicală și țigani.

În 6 iunie, un parlamentar PDSR prezenta un nou protest, de data aceasta față de explicațiile ambasadorului francez și Agenției France Press.

În 10 iulie, după ce a condus cu 2 la 1 pînă în ultimile 4 minute, echipa României, a cărui tehnică este unanim recunoscută, a pierdut, după egalarea suedeză, la tragerile de la 11 metri, deși primul suedez ratase poarta... Cu împăcarea noastră mioritică se va spune: "n-a fost să fie". Ba era să fie. Ceea ce ne-a lipsit n-a fost talentul, ci acea dinamică interioară, voința pe care au avut-o bulgarii, care au muncit pînă la capăt. Noi am tras, șmecherește, de timp.

Cînd ne entuziasmăm, ne îmbătăm cu disproporții, cînd pierdem, ni se pare că a dat nenorocul peste noi. Și așa, știm rar cine și cum suntem. Ce să le mai cerem altora...

DECESE

Prof. dr. Dumitru Copceag, la Düsseldorf, în Germania.

Acad. prof. dr. doc. Amilcar Vasiliu; Marina Dimov; Alina Albert; Mihai Dolenschi; Tănase Rădulescu, deținut, aproape 20 ani, în lagărul sovietic de la Vorcuta și în închisorile patriei; Traian Rădulescu; Mircea Trifu; Sergiu Solomon; H. Ben Salom Anișoara; ing. Popa Marioara; ing. Ioan Iulian Dumitru; Ilie Leontina; ziaristul Stelian Moțiu; Pagu Elena; Elena Constantinescu; Constantin Cordoreanu, Cavalier al ordinului Mihai Viteazu; prof. Olivia Angela Arnăutu; ing. Sergiu Solomon Smirna; ing. Traian Balău; Paul Ioachim; Elvira Dumitrescu; dr. Magdalena Timar; Stancu Constantin; Alexandru Petrescu; dr. Ortansa Bivolaru Raicovăscu; ing. Rudolf Schnell; Gh. Balonca; Constantin Corodeanu; Cornelia Văcăreanu; Ecaterina Furdui; Constantin V. Niculescu; Mircea Trifu; Ion Caimac; Ion Ghimpeșcu; Virgil Popescu; Simion A. Luca; Lucreția V. Diaconescu; (Constantinescu); Florica Andrei; Emanu Arhip; Zoica Ioniță; Alexandru Angheliescu; Liliana Cădere; ing. Ilie Matei; Gabriela Mihalache; prof. Simion Luca; Eugeniu Diaconescu; Mircea Novac; ing. Nicolae Sârbu; Petre Papazoglu; Angela Gertruda Wanka; Ilie Rău; Lia Salca; Felix Gurgulescu; Maria Cojocaru; Virgil N. Popescu; Chiriac Vasilica.

NATURALIZARI

"Journal Officiel", 26, iunie, 3 iulie 1994 publică numele următoarelor persoane născute în România, care au obținut naturalizarea franceză: Moise Maria Cristina (n. Citeia), născută la Constanța; Moise Teodor Florian, născut la Buzău; Moise Alina Teodora, născută la București; Gându Maria (n. Aparu), născută la Galați; Gându Teodor, Doru, născut la Bacova; Gându Andreea Speranța, născută la București; Gându Dana Elena, născută la București; Gheorghe Marchiș, născut la Ardușat; Merchie Gabriela Maria (n. Nițu), născută la București.

le combat

Directeur: Michel Korné 7/07/94
ISSN 1148 - 7321

NUMERO 228

TARIF D'ABONNEMENT ANNUEL

En Francs Français:

FRANCE FRF 250
EUROPE FRF 300

En d'autres monnaies, le tarif est majoré des frais bancaires d'encaissement comme suit.
DEM 100 - CHF 90 - GBP 35

Par avion :

AMERIQUE FRF350
AMERIQUE DU NORD
ISRAEL
AMERIQUE DU SUD
ASIE FRF 450
AUSTRALIE

USA 60 ou équivalent

USA 70 ou équivalent

125 Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud-France
Tel. (33-1) 46020540 Telefax (33-1) 46 02 14 37 - Tlx 270152 F
Commission Paritaire N° 65481 - CCP. : 11 341 71 A Paris

Roumanie : Les écrits dans la tourmente

Dirigée à partir de Février 1990 par le philosophe Gabriel Liiceanu, l'ancienne maison d'édition du Comité Central du Parti Communiste Roumain, prenait le nom d'Editura Humanitas et changeait totalement de registre. La première année, l'édition d'oeuvres interdites pendant des décennies, que le public s'arrachait, devait remplacer avec succès celle des tomes sans fin et sans lecteurs, des discours et articles écrits pour feu Nicolae Ceausescu.

A une période où les nouveaux dirigeants n'avaient pas encore affirmé le pouvoir dont ils s'étaient emparés en assassinant le dictateur et sa femme, la recherche d'un large appui populaire les avait déterminés à confier la direction de la presse et des maisons d'édition aux adversaires de l'ancien régime, cependant qu'ils en écartaient les partisans. C'est pendant ces premiers mois que la presse a eu son époque florissante: des millions de lecteurs, des centaines de titres nouveaux cependant que les anciens journaux se sont privatisés. L'euphorie ne devait guère durer. La multiplication des titres dérouterait le lecteur qui finissait par se lasser. En même temps, le pouvoir se renforçait, les partisans de l'ancienne dictature rejoignaient ses rangs, et reprenaient du service, lui permettant d'écarter les opposants des postes auxquels il les avait nommé ou de les marginaliser.

Là où il ne pouvait remplacer les cadres, le pouvoir disposait également d'autres moyens pour contrôler les écrits. Il avait le monopole des fournitures de papier qui même sous un ministre de la culture d'esprit libéral mais dénué de pouvoirs effectifs, était réparti en priorité aux journaux gouvernementaux. La diffusion restait le monopole de fait, sinon de droit de l'entreprise d'Etat qui les avait distribués préalablement. C'est ainsi que dans la période d'avant et après les élections de Mai 1990, les journaux d'opposition n'ont guère pu pénétrer dans le monde rural qui représentait près de la moitié de l'électorat et ne recevait les informations que par la télévision ou la presse gouvernementale. Grâce à cette politique et à une fraude électorale considérable, Iliescu et Petre Roman, compères à l'époque, ont été élus à de fortes majorités.

Les maisons d'édition étaient moins touchées par la tourmente. En 1990, elles tiraient chaque titre à des centaines de milliers d'exemplaires, mais avaient comme difficultés à surmonter, le manque de papier, soi-disant

réservé aux journaux, et la distribution qui devait passer par le même ancien monopole d'Etat. Si les bénéficiaires étaient substantiels, ils devaient très vite s'avérer illusoire car ils étaient obligatoirement versés à l'Etat, qui était resté propriétaire des maisons d'édition. Les seules maisons d'édition privées étaient celles nouvellement créées, parfois avec des capitaux étrangers.

Comprenant la menace que pouvait représenter l'appartenance à l'Etat, pour la politique éditoriale, Gabriel Liiceanu décide, au terme du premier exercice, de privatiser Humanitas. Le ministre de la culture appuie le projet mais n'a pas le pouvoir de décision. Ce sera en conséquence le premier ministre de l'époque, Petre Roman, qui signera au premier trimestre 1994, la privatisation de l'ex-maison d'édition du PCR, qui avait été longtemps dirigée par son père Walter Roman et devenait à partir du 1er Avril 1991, Editura Humanitas, société franco-roumaine, à responsabilité limitée au capital de 6.100.000 lei, dont 51% roumain et 49% français. Moins du quart revenait à l'Etat en rémunération de son apport initial et plus du quart aux salariés.

Deux ans plus tard, l'Etat refusait de participer à l'augmentation de capital à 30.500.000 lei, ce qui réduisait sa participation à 5% et ses droits de souscription sont attribués aux salariés, qui détiennent depuis 46% des actions, la partie française restant inchangée.

Pendant cette période, Humanitas avait créé son propre réseau de distribution, avait acquis des librairies à Bucarest et dans les principales villes du pays et avait édité près de deux cent titres. Ce succès indiscutable a toutefois ses revers non négligeables. Le marché se rétrécissait, phénomène de paupérisation.

La saturation avait été encore plus rapide dans le cas des journaux dont de nombreux titres avaient disparu après les élections de 1990, cependant que les tirages s'effondraient même pour ceux qui avaient survécu.

Le phénomène touchait moins l'édition qui était surtout victime de la paupérisation et de l'inflation.

Les coûts du papier ne cessaient de croître, dépassant même ceux de l'importation, cependant que les fournitures n'étaient plus fiables comme qualité, et délai. L'imprimerie d'Etat, formellement privatisée livrait les volumes avec du papier journal recyclé et de toutes les couleurs qui décourageait le lecteur le moins prétentieux.

Cette même imprimerie qui livre l'Etat, sachant qu'elle ne sera payée que 9 ou 12 mois plus tard, lorsque l'argent ne vaudra que le tiers ou quart de sa valeur, exige des maisons d'édition privées de lui fournir le papier ou de le régler d'avance. Il est difficile de ne pas voir dans cette attitude une discrimination non dénuée de considérations politiques, les maisons d'édition privées devant financer les travaux que l'imprimerie effectue pour l'Etat.

Dans ces conditions, des centaines de maisons d'édition privées disparaissent. Celles appartenant à l'Etat et devenues sociétés commerciales, accumulent les pertes. Ce n'est pas pour autant que l'Etat accepte de les privatiser. De 1991 à 1993, toutes les demandes de privatisation, avec des participations de capitaux privés, roumains ou étrangers, sont refusées aussi bien par le gouvernement Roman, que par ceux de Stoilojan et Vacaroiu, qui lui ont succédé.

La tourmente n'épargne pas Humanitas. Les tirages baissent également, entraînant une hausse de coûts de chaque titre alors même que les prix de vente ne sont pas toujours accessibles. Les choix de l'éditeur sont mis à l'épreuve. Les invendus restent toutefois limités et une vente rapide permet de limiter les pertes provoquées par la dépréciation de la monnaie. En effet, du fait de l'inflation de 320% en 1993, le prix d'un livre vendu dans les trois mois ne représentera que la moitié de son prix initial.

Pour des considérations à long terme, Humanitas n'a pas eu recours à la valse des étiquettes, s'efforçant d'accélérer la vente sans changer les prix des livres.

L'exercice clos le 31/12/1993 s'est néanmoins traduit par une croissance de bénéfice que nombre d'autres éditeurs roumains privés ou d'Etat envient. La majeure partie de cette croissance est toutefois fictive, due à l'inflation. Or ce bénéfice est imposé à 45%, payable à la fin de chaque mois, avant même que les distributeurs aient réglé les livres qui leur ont été vendus. Ainsi, un bénéfice mensuel de 10 millions de lei réalisé sur les ventes d'octobre 1993 donnait aussitôt lieu au prélèvement de 4,5 millions à la fin du mois, cependant que les 5,5 millions restant sont encaissés deux ou trois mois plus tard et ne couvrent plus les coûts actualisés du livre ainsi vendu.

Au 31 décembre 1993, pour pouvoir compenser l'inflation et recapitaliser l'entreprise au niveau où elle se trouvait un an auparavant,

Suite page II

il fallait avoir réalisé un bénéfice net avant impôt de 5,82 fois le montant du capital et des réserves disponibles au 1er janvier. C'est ce que Humanitas a réussi en 1993, lui permettant d'augmenter une nouvelle fois son capital pour le porter à 122 millions de lei.

Ce succès ne doit pas cacher les dangers, bien plus menaçants, de nature politique. Le pouvoir se soucie peu des publications techniques ou littéraires sans incidences politiques. Il en est tout autrement des maisons d'édition qui publient des oeuvres économiques ou sociales. Après avoir fortement restreint la presse indépendante ou d'opposition, il a commencé, sous l'actuel ministre de la culture, poète en perte d'inspiration mais non d'appétits, des attaques contre Humanitas.

Les attaques n'ayant pas eu beaucoup de succès, le pouvoir essaie d'évincer Humanitas de sa principale librairie située à Bucarest, sous prétexte d'y installer un institut nouvellement fondé.

Par ailleurs, l'Etat a regroupé en Décembre 1993, dans l'organisme publique "Cultura Nationale" les maisons d'éditions qui lui appartenaient et qui ont bénéficié d'une subvention de 700 millions de lei pour éponger leurs pertes afin de diffuser leurs livres par l'entreprise qui en avait eu précédemment le monopole. L'Etat espère reconstituer de la sorte son monopole dans l'édition des secteurs sociaux, politiques et idéologiques, qu'il considère essentiels au maintien du pouvoir actuel.

L'attaque contre Humanitas se poursuit également sur d'autres points.

L'Etat veut réserver l'enseignement général, primaire et secondaire, à ses propres entreprises, même lorsqu'il fait appel aux subventions d'organismes internationaux. Cela lui permet d'éditer encore à ce jour des manuels scolaires qui reprennent les abérations bien connues du temps des Ceausescu.

L'attitude hostile à l'édition privée, ne change même pas lorsqu'il s'agit d'économiser les deniers publics. Ainsi, le programme d'enseignement du français pour les trois années de lycée proposé par Hachette et que Humanitas entend éditer à ses frais pour le mettre à la disposition des élèves dès septembre 1994, reste bloqué. Ce programme avait été pourtant approuvé en juin 1993 par l'actuel ministre roumain de l'Education mais n'a pu être mis sur le marché parce qu'aucune maison d'édition de l'Etat ne s'en est chargée depuis. Humanitas ayant décidé de l'éditer, les services du ministère reviennent sur l'approbation de leur ministre dans le but de retarder une fois de plus, la parution d'un manuel de français. Iront-ils jusqu'à saboter la diffusion des manuels?!

Cette attitude n'est pas fortuite. Les successeurs des deux Ceausescu ont hérité de leur animosité à l'égard de la libre circulation des idées, donc des écrits. Ils ne peuvent éviter que les langues de circulation universelle soient à la portée des étudiants d'université dont le nombre est restreint et comprend leurs propres descendants. Il en va différemment des lycéens qui représentent un nombre infiniment plus grand, non encore triés par la sélection des concours universitaires. C'est eux que vise le blocage de l'Etat.

Michel Korné

PAS N'IMPORTE QUEL ORDRE

Le 10 juillet, la Bielorussie et l'Ukraine ont élu leurs présidents. Le même jour où Boris Eltsin rencontrait à Naples les dirigeants des sept principaux états industriels qui s'y trouvaient réunis depuis deux jours dans le cadre du "G7".

Ces événements n'ont pas de liens directs mais auront des influences réciproques.

Alexandre Lukatchenko élu à Minsk et Leonid D. Koutchma à Kiev sont à la fois pro-russes et attachés au communisme, comme le sont leurs adversaires.

L'ex-président Kravtchouk était considéré nationaliste, ce qui lui avait apporté au premier tour 9 944 474 de voix, qui toutefois ne représentait que 37,72% du total de votes exprimés. Il n'avait eu plus de voix que Koutchma que dans 16 régions sur les 26, le choix ayant été principalement déterminé par des considérations nationales opposant les régions "russophones" de l'Est et la Crimée attirées par Moscou, à celles du Centre et de l'Ouest où les Ukrainiens partisans de l'indépendance, sont plus nombreux.

Au second tour toutefois, les choix des électeurs n'ont pas été nationaux. Les vrais problèmes le sont bien moins que cela n'est reflété dans la presse ou par les déclarations des hommes politiques.

Toutefois la victoire de Koutchma (le russophone) sur Kravtchouk (partisan de l'indépendance ukrainienne) ne résoud pas plus le problème que si les résultats avaient été l'inverse.

Les problèmes qui se posent à tous les états qui faisaient jadis partie de l'URSS et du Pacte de Varsovie sont en premier de savoir si ces états, dans lesquels le communisme s'est effondré, parce que le système centralisé politique, économique et social, avait échoué, peuvent ou non revenir à un ordre autoritaire.

Nous ne le croyons pas.

L'"ordre" indépendant et rigide, qu'il soit dans le cadre d'un petit état comme l'Estonie et la Moldavie, moyen comme la Roumanie et l'Ukraine, ou même englobant deux continents, comme l'actuelle fédération russe, n'est pas viable sous les régimes de contrainte et corruption instaurés après 1989 dans la plupart des ex-états communistes. L'Union Européenne est viable parce que ses citoyens acceptent de bon gré de renoncer aux prérogatives de l'indépendance, sans pour autant perdre leur personnalité et leurs traditions.

Malheureusement les dirigeants et les cadres des ex-états communistes, ont tous été formés à l'école du totalitarisme, avec ses velléités, sa brutalité et son manque de tolérance. C'est pourquoi ils continuent à appliquer les anciens procédés, en ayant recours à un système où la démocratie ne se résume bien souvent qu'à gagner ou truquer les élections afin d'imposer par la suite, au nom de la majorité, les mêmes

méthodes de dictature, abus et corruption.

En fait, les problèmes politiques, économiques et même sociaux se sont globalisés et ne peuvent plus être résolus à l'échelle d'un Etat, même continental. Ils peuvent d'autant moins l'être de manières autoritaires. Les membres du "G7" l'ont bien compris lorsqu'ils s'emploient à régler leurs problèmes communs, mais ils n'en tirent pas les conclusions dans leurs rapports avec l'Europe du Centre et de l'Est (les ex-républiques soviétiques).

Les habitants de ces pays ont besoin d'ordre mais pas de n'importe quel ordre. Ils veulent d'abord échapper à l'arbitraire des mafias qui se sont constituées à l'initiative de leurs dirigeants. Cela suppose une autorité et une justice indépendante et intègre qui, pour être mises en place, ont besoin non seulement de finances et de conseillers extérieurs mais surtout d'institutions européennes qui les appuient, les coordonnent et au besoin les dirigent.

Aussi longtemps que les pays du "G7" hésiteront à s'engager dans cette voie, qui comporte indubitablement des risques, il sera difficile de contenir les dangers que le chaos qui se développe en Europe du Centre et de l'Est, fait courir à l'ensemble de l'Europe et du Monde.

Les deux votes du 10 juillet démontrent que dans l'état actuel de l'opinion publique des Européens du Centre et de l'Est, les conflits ethniques y compris ceux de l'ex-Yougoslavie, peuvent se résoudre par le vote et non par les armes. Toutefois pour maintenir la paix, il faut qu'une justice, secondée d'une force militaire extérieure aux partis en conflit, imposent le respect de la tolérance aux majoritaires aussi bien qu'aux minoritaires.

Il ne suffit guère de fermer Tchernobyl et d'éviter la pollution nucléaire dont elle menace l'Europe, si l'on laisse les mains libres aux militaires, aux ex-membres des K.G.B. nationaux, et aux dirigeants de secteurs de l'économie pour commettre dans d'autres domaines des actions dont les multiples implications pourront avoir des répercussions aussi néfastes.

Les résultats du premier tour de scrutin au 26 juin 1994, sont les suivants:

Candidats:	voix recueillies:	%:
Leonid Kravtchouk	9 944 474	37,72
Leonid Koutchma	8 244 844	31,17
Oleksandr Moroz	3 437 816	13,04
Volodymyr Lanovyi	2 455 830	9,32
Valeriy Babytch	630 392	2,39
Ivan Plouchtch	341 172	1,29
Petro Talantchouk	142 996	0,54
Total	25 197 524	95,57
Ukraine Information B.P. 51.06		
75261 Paris 06		